

İhmal Edilmemesi Gereken Bir Sektör: Bilgi Bankacılığı

Data Banks: A Sector not to be Neglected

Fatih Bilal Yülek^(*)

Öz

Bilgi bankalarının avantajları ve türleri kısaca açıklanmakta ve Türkiye'de bilgi bankacılığı konusunda hizmet veren kamu kuruluşları ve özel kuruluşlardan bazıları tanıtılmaktadır.

Abstract

This paper briefly reviews the types and advantages of data banks and goes on to describe services of some of the Turkish data banks in the public and private sectors.

Almanya'da poliüretan üreten firmaların adresleri, telefonları, bilançoları, kredibilite raporları nedir? Dünyada baskılı devre kart konusunda patent sahipleri ve patentler nelerdir? Göz yakmayan şampuan formülü nedir? Dünyada telekomünikasyon sektöründeki özelleştirmeler konusunda hazırlanmış teknik raporlar hangileridir?

İletişim ve bilgisayar teknolojilerindeki yenilikler artık bu tür bilgilere birkaç dakika içinde ulaşmayı mümkün kılıyor. Elektronik bilgi bankaları vasıtası ile büronuz veya evinizdeki standart PC ile merkezlerdeki ana bilgisayarlara telefon ya da modem hatları üzerinden bağlanabilir ve değişik bilgi bankalarından bilgi indirebilirsiniz.

Bilgi; Avrupa ve ABD'deki şirketler tarafından bir rekabet aracı olarak, gittikçe artan bir hızla kullanılmaktadır. Türk şirketleri de bu teknolojiye yavaş yavaş alışmakla birlikte Batıdaki meslektaşlarından henüz oldukça geridir. Bu yazıda elektronik bilgi bankaları tanıtılacak ve bunlardan nasıl yararlanabileceğimiz açıklanacaktır.

"Stratejik Bilgi"nin Unsurları:

Ticari ve stratejik amaçla kullanılan bilginin üç önemli unsuru vardır. Hız, maliyet ve kalite. Kaliteden kasıt gerekli ölçüde detay ve güvenilirliktir. Bu üç unsurun üçünün de aynı anda bulunması hemen hemen imkansızdır. Yani, ucuz, hızlı ve kaliteli bir bilgi bulduğunuzu sanıyorsanız ya yanıltıyorsunuz, ya da bu kez gerçekten şanslısınız. Ama şans riskini göze almaya ne kadar devam edebilirsiniz? Elektronik bilgi bankaları kaliteli ve hızlı bil-

(*) M.Sc. Elektronik Mühendisi

giyi sunmayı amaçlamaktadır. Buna karşılık bu hizmetin bedeli ilk bakışta yüksek görünmektedir. Ancak kazanılan zaman ve edinilen bilginin kalitesiyle karşılaştırıldığında ücret faktörü göz ardı edilecek bir noktaya gelmektedir.

Örnek olarak diyelim ki: Almanya'da hidrolik silindir lisansı satan şirketlerin listesini bulmak istiyorsunuz. Yapabileceğiniz şeylerden ilki ve belki de en kolayı Alman Ticaret Ataşeliği ile temas kurmaktır. Buradaki handikap ataşeliğin size ne kadar hızlı cevap verebileceğidir. Veya bu işlerle uğraşan bir müşavirlik şirketine gidebilirsiniz. Bu kez de o şirketin ne kadar ücret alacağı ve ellerindeki bilgilerin ne kadar doğru ve kapsamlı olduğu problemi vardır. Bilgi bankaları bu problemleri giderebiliyor.

Bir başka örnek olarak diyelim ki Tanzanya'dan bir şirkete önemli miktarda zeytinyağı ihraç edeceksiniz. Ancak önceden şirketin kredibilite raporu, cirosu, çalıştırdığı işçi sayısı gibi bilgiler almak istiyorsunuz. Bu kez Tanzanya Büyükelçiliğinin pek de yararı olamayacak. Tanzanya ile ilgili bilgi bulacağınız bir müşavirlik şirketi de yoktur. Bilgi bankasını bu durumda da rahatlıkla kullanabilirsiniz.

Kısaca bilgi bankaları birçok senaryoda size hızlı ve güvenilir bilgi sağlayabilecektir. Peki maliyeti nedir? örneğin yukarıdaki hidrolik silindir örneğindeki bilgileri deneyimli bir kullanıcı bilgi bankalarından 15-20 dakika da rahatlıkla indirebilir ki (birçok veri tabanı kullanıldığı süre üzerinden ücretlendirilmektedir) bu da yaklaşık 40-60 DM'a malolmaktadır.

Bilgi Bankalarının Sağladığı Avantajlar:

Bu kapsamda elektronik bilgi bankalarının özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Sürat : En hızlı bilgi edinme yoludur
2. Kalite: Bilgi satmayı meslek kabul etmiş firmalar tarafından hazırlanan raporların güvenilirliğine özel önem gösterilir.
3. Arşivleme: Bilgiler elektronik ortamda saklandığından gazete ve dergi arşivleme sorunu yoktur.
4. Arama kolaylığı: Aradığınız konu hakkında yayımlanmış makale, rapor veya analizi elektronik veri tabanlarından kolayca aramak için herhangi bir anahtar kelimeyi kullanabilirsiniz. Anahtar kelime kullanımı sayesinde bilgisayar hem çabuk, hem de **kesin sonuç** verecektir.
5. Geniş araştırma yelpazesi: Yaptığınız araştırma çok değişik kaynaklardan inceleneceğinden elde edeceğiniz sonuçlar size çok geniş bir yelpazeden bilgiler sunacaktır.

Bilgi Bankaları Türleri:

Bilgi bankaları merkezleri belli konularda ihtisaslaşmışlardır. Bazıları ticari ve ekonomik konularda, bazıları bilimsel konularda ihtisaslaşmış, bazıları ise daha çok elektronik bülten servisi olarak çalışmaktadır.

Türkiye'de Bilgi Bankacılığı:

Bu konuyu iki başlık altında incelemek yararlı olacaktır. Birinci başlık Türkiye'de bu tür hizmet veren kuruluşlar, diğeri ise Türkiye'de kurulacak bilgi bankalarıdır.

A) Türkiye'de bilgi bankacılığı konusunda hizmet veren kuruluşlar

Başta izah edildiği gibi basit bir bilgisayar ve telefon hattıyla dünyanın herhangi bir yerindeki bilgi bankasına erişmeniz mümkündür. Bu nedenle Türkiye'den erişilebilecek bilgi bankalarında bir kısıtlama yoktur. Ayrıca PTT, bilgisayar bağlantılarında kullanılmak üzere bütün dünyada uygulanan bir bilgi sistemi kurmuştur. Bu sistem sayesinde bilgisayarlar arasındaki iletişim ucuza malolmaktadır.

Ancak bu konuda Türkiye'nin eksikliği genel anlamda bilgiye verilen önemden kaynaklanmaktadır. ABD'de bu tür bilgi bankalarının 1970'lerden beri halk tarafından kullanıldığı ve şu anda 1.5 milyon insanın bu tür bilgi bankalarına abone olduğu düşünülürse Batıda bu konuya verilen önem anlaşılmış olur.

Türkiye'de ise henüz emekleme devresinde olan bilgi bankacılığı konusunda hizmet veren kuruluşlar şunlardır.

a. Kamu:

1. YÖK ve TÜBİTAK Dokümantasyon Merkezleri: Bilimsel ve teknik alanda hizmet vermekte olan bu merkezler daha çok akademisyenler tarafından kullanılmaktadır. Bu merkezler yapılan talepler doğrultusunda makale ve literatür taraması yapmaktadır. Herkesin yararlanabileceği bu merkezler tanıtım eksikliği sebebiyle, anıldığı gibi daha çok akademik personel tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca TÜBİTAK, Türkiye'de yayımlanan teknik dergi makalelerini bilgisayar ortamında arşivlemektedir. Haziran ayında kullanılmaya başlanan bu hizmet sayesinde Türkiye'deki birçok dergiyi takip etmek mümkündür.

2. KOSGEB ve TOBB Dokümantasyon Merkezleri: Avrupa Küçük ve Orta ölçekli İşletmeleri Geliştirme Kuruluşları arasında düzenlenmiş olan Bilgi Bankası aracılığı ile şirketler bazında çöpçatanlık yapılmaktadır. Avrupa ülkelerinden gelen talep ve tekliflerin eşleştirilmesiyle bu tür şirketlerin ortaklık yapmaları sağlanmaktadır. Bu işlem için KOSGEB veya

TOBB'a müracaat etmek gerekmektedir. Eşleştirme işleminin çok vakit alması ve bu işlemin ancak profesyonel elemanlar tarafından yapıyor olmasından dolayı doğacak yanlış eşleştirmeler sistemin dezavantajlarıdır. Ayrıca bu bilgi bankalarının sahaları oldukça sınırlıdır (küçük ve orta ölçekli işletmeler).

b. Özel :

İrili ufaklı birçok bilgisayar firması yukarıda anlatıldığı şekilde uluslararası bilgi bankalarına abone olup buralardan bilgi indirerek lokal bazda hizmet vermektedirler. Profesyonel olarak çalışan ve bilgi bankalarına abone yapmaya yetkisi olan tek yerli firma ise MÜSİAD üyesi olan FIDES'tir. Ancak bu konuda çalışan uluslararası firmaların Türkiye'deki şubeleri de bulunmaktadır (Reuters ve Dun & Bradstreet gibi).

Ayrıca on-line olarak merkezi bilgisayara bağlanmadan hazır indirilmiş bilgileri satan firmalar da mevcuttur. Bunlar çok yüksek bilgi saklama kapasitesi olan CD-ROM pazarlamaktadır. CD-ROM'ların içeriği daha çok akademik personeli ilgilendirecek düzeydedir. Örneğin bir önceki ayda tıp alanında çıkan tüm makalelerin arşivlerine bu CD-ROM'lar vasıtası ile ulaşmak mümkündür.

FIDES : GENIOS ekonomik ve ticari bilgi bankalarının Türkiye temsilcisi olan Fides 2000'e yakın bilgi bankasına abone yapmaya yetkilidir. Bu bilgi bankaları arasında firma katalogları (adres, telefon, ürettiği ve satın aldığı maddeler), firma bilanço ve kredi raporları, gazete, dergi ve haber ajansları vardır. Bunlardan ana başlıklar halinde bazıları şunlardır.

1. Firma katalogları ve kredi raporları: ABD, Japon, Uzak Doğu, Alman ve diğer Avrupa ülkeleri firmalarını ister isimleriyle, ister üretimleri ile bulacak veri tabanları vardır.

2. Dergi ve gazete takibi: Arşivlemede büyük avantaj sağlayan bilgi bankalarının içinde 1000'den fazla dergi ve gazetenin takibi yapılır. Yeni çıkan dergiler kısa süre içinde bazıları tam metin, bazıları ise özet olarak veri tabanlarına kaydedilir. Böylece kısa sürede istediğiniz bir konuda makale araştırması yapmak mümkündür.

3. Firma reklamları: Uluslararası bilgi bankası merkezlerine firmalar tarafından reklam vermek mümkündür. Aynı zamanda bütün aboneler bilgi bankasına girip verilen ilanları takip edebilir. Ayrıca Alman Dış Ticareti Geliştirme Merkezince düzenlenmiş olan bilgi bankalarında, bu kuruluşa gelen talepleri ve yapılan ülke ve sektör analizlerini elektronik ortamda bulmak mümkündür.

4. Analiz ve raporlar: Belli başlı müşavirlik ve menkul kıymetler firma-

larınca hazırlanan analiz ve raporlar elektronik ortama yüklenir. Burada bulabileceğiniz raporlardan edineceğiniz bilgiler şunlardır:

- a. Stratejik planlama için endüstri trendlerini belirler,
- b. Uluslararası rakiplerin, müşterilerin veya satıcıların finans durumunu inceler,
- c. Dünyanın öbür ucundaki pazar imkânlarından haberdar eder,
- d. Değişik ülkelerde sanayie ve ürünlere uygulanan gümrük tarifeleri, çevre koruma kanunları, vergi ve kanunları açıklar.

B) Türkiye'de bilgi bankası oluşturma çalışmaları:

Bilgi bankası kullanımında geri kalmamıza paralel olarak, Türkiye kaynaklı bilgi bankaları düzenlemeye de geri durumda olduğumuz söylenebilir. Bunun başlıca sebepleri bu hizmetin genel anlamda tanınmaması ve bu konuda çalışan tüm kuruluşların bilgi toplamada karşılaştığı güçlüklerdir. Kamu kuruluşlarının bile bilgi toplayamaması veya eksik ve tutarsız bilgi toplaması bunun en güzel örneğidir. Halbuki, kamu kuruluşları arasında bile olsa bilgi alışverişini hızlandırmak için bilgi bankalarına geçilse, çok önemli bir basamak atlanmış olacaktır.

Mesela, Sanayi Bakanlığı, Vergi Daireleri, Odalar ve Sosyal Sigortalar Kurumunda ayrı ayrı firma bilgileri bulunmaktadır. Oysa sadece Vergi Dairelerindeki bilgiler nispeten güncel ve doğrudur. Bu sebeple bu kuruluşlar arasında bir ağ oluşturulduğu takdirde, mesela bir firmanın adres değişikliğini Vergi Dairesine bildirmesi, diğer bütün kuruluşların bundan haberdar olmasını sağlayacaktır.

Bilgi bankası oluşturma çalışmalarını yine kamu ve özel sektör olarak ikiye ayırmak mümkündür. Kamu sektörünün her zamanki ağırlığı, özel sektörün ise finans ve bilgi toplamadaki eksiklikleri ciddi Türk bilgi bankalarının kurulmasını geciktirmektedir.

Elinde çok önemli bilgi tutan birçok kamu kuruluşu bu bilgileri daha rahat dağıtmak ve gelir elde etmek için bilgisayar servisleri kurmayı planlamaktadır. Bu kuruluşlardan bazıları şunlardır: Devlet İstatistik Enstitüsü, İhracatı Geliştirme ve Etüd Merkezi, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü ve TOBB. Ancak her kuruluşun kendi bilgisayar sistemini kurmak istemesinden dolayı maliyetler artmakta ve sonuç olarak da hiç biri bu hizmetleri gerçekleştirememektedir.

Bu konuda özel teşebbüs kamudan önde olsa da bahsedilen sebeplerden ötürü fazla ilerleme kaydedememektedir. Örneğin, özel bir şirket **Resmi Gazete**'yi elektronik ortama aktarmakta ve bunu müşterilerine sunmaktadır.

Mevzuat Külliyatlarını uzun yıllardır basan Lebib Yalkın şirketi ise, tüm mevzuatı bilgisayara geçirmiştir ve yeni kanunları anında ekleyerek arşivini güçlendirmektedir. Bu şirketin mevzuat bilgi bankasına 1994 yılı başından beri modem ve bilgisayar aracılığıyla erişilebilmektedir.

FİDES ise, yurt dışından gelen talepler doğrultusunda muhtelif istigal sahalarında Türk Firmaları kataloglarını hazırlamaktadır. Yurt dışındaki birçok firma Türkiye hakkında bilgi temini isteklerini bilgi bankalarına iletmede, bilgi bankaları ise Türkiye'de bu hizmeti talep edecek bir nokta olmamasından yakınmaktadırlar. Bu meyanda bilgi toplamaya başlamış olan FİDES, başlangıç olarak Türk Tekstil İhracatçıları Firmaları, Türkiye'nin ilk 500 firması ve İstanbul Borsasında işlem gören firmalar bilgi bankalarını kurmayı hedeflemektedir.

Bilgi Bankalarını Kullanma Maliyeti :

İlk bakışta gözünüzü korkutacak rakamlar vermeden önce bir hatırlatmada bulunmakta fayda var. Bilgi Bankalarını kullanarak edineceğiniz bilginin maliyetini alternatif olarak aynı bilgiyi elde etme yolunun (ki varsa) maliyeti ile kıyaslamamız bu sistemin hiç de o kadar pahalı olmadığını gösterecektir.

Bilgi Bankalarında iki türlü fiyatlandırma sistemi vardır. Bilgi Bankalarına girdiğiniz andan başlayarak zaman ücreti işlemeye başlar. Yani istediğiniz araştırmayı yaparken geçirdiğiniz zamanın bir ücreti vardır. Araştırmamızın sonucu olarak merkezden kopyalayacağınız bilginin ise ayrıca ücretlendirilmesi yapılır. Bilgi vermesi açısından Avrupa ve Uzakdoğu menşeli bilgi bankalarında dakika ücreti 2.50-3.00 DM, Amerikan bilgi bankalarında ise 1.50-2.00 DM'dir. Ancak, unutmamak gerekir ki, ne yaptığını bilen bir araştırmacı için herhangi bir bilgiye ulaşmak en fazla 5-10 dakika almaktadır.

Bilginin ücreti için ise böyle bir rakam vermek hayli zordur. Çünkü bilgi bankalarını kuranlar hangi bilginin ne kadar edeceğini çok iyi hesapladıklarından fiyatlar da ona göre belirlenmektedir. Örneğin, bir firma hakkında araştırma yaparken, bu firmanın imal ettiği ürünlerle ilgili bilgiler bedavaya verilmekte, firma adı, adresi ve telefon numarası için 1.50 DM, firmanın bilanço bilgisi için ise 20.00 DM istenmektedir.

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir ki; her ne kadar bilgi bankalarının maliyetleri fazla gözükse de, iyi bir araştırmacı ön çalışma yaparak (ne arıyorum? araştırma kriterlerim ne? bunu nereden bulabilirim? sorularına bağlanmadan önce yarım saat ayırıp cevap vermesi gerekir) herhangi bir bilgiye kısa sürede ulaşabilir. Alternatif bilgi edinme yolu ile karşılaştırılınca da bu araştırmanın maliyeti göz ardı edilebilir.